

Kommentar og korrektion

af Knud Hertling

Nu da afstemningen om Hjemmestyrets indførelse i Grønland er veloverstået og medens vi venter på det første valg til Landsting/Landsstyre, vil jeg gerne vende tilbage til tidsskriftet GRØNLANDs temanummer om Hjemmestyre, nr. 6-7-8 1978.

I dette nummer findes der flere læseværdige artikler, som desværre samtidig indeholder oplysninger, som efter min opfattelse ikke kan holde til nærmere historisk bedømmelse. Derfor tillader jeg mig at fremkomme med en kommentar og korrektion til disse. Alene tidsskriftets intensioner med hensyn til seriøsitet må fordre, at de oplysninger, som bringes i dette, er så korrekte som vel muligt.

Først kommentaren: artiklen „Hjemmestyre for Grønland“ skriver H. C. Gulløv og Keld Hansen bl. a. (s. 174): Fra officiel dansk side er det blevet fastslået, at indførelse af hjemmestyre er en logisk konsekvens af de sidste 30 års førte politik. Men denne udlægning af det historiske handlingsforløb er præget af kraftig efterrationalisering . . .“

Denne fortolkning vil jeg gerne tilslutte mig fuldt ud.

30 år forud for Hjemmestyrekommisionens afgivelse af sin betænkning skriver vi år 1948, det år, hvor Hans Hedtoft holdt sin berømte tale til de samlede landsråd i Godthåb. Det var det år, da begyndelsen blev gjort til, at kolonimagten Danmark forlod et af kolonisationens

helligste principper, som sagde, at en kolonimagt – hvis man da ikke ligefrem kan tjene på kolonien – ikke bør investere så meget i koloniens indre struktur. Koloniens udvikling skulle foregå på koloniens egne økonomiske betingelser. Hans Hedtoft foreslog, at det grønlandske erhvervsliv skulle opbygges med støtte fra dansk side, ved indførelse af det danske private initiativ, ganske vist under statskontrol. Men meningen var klar. Man skulle normalisere forholdet mellem Danmark og Grønland, man skulle indføre den fuldstændige ligestilling mellem grønlændere og danske. Det var ved denne tid, at Avgo Lynge, en af de på denne tid mest markante grønlandske politikere, kunne udtale følgende: „Vort grønlandsk-nationale mål er ingen hemmelighed: Vi ønsker udvikling indenfor det danske rige og indenfor dets rammer til social, politisk, økonomisk og kulturel ligestillethed, samme krav, samme pligter, samme chancer for danskere som for grønlændere, eller med andre ord, vi ønsker ud af grønlænderen at gøre en god dansk borger.“

Det var også omkring denne tid, Grønland fik sin status som „ligeberettiget del af riget“. Ved grundlovsændringen i 1953 virkeliggjordes formelt ønsket om den fuldstændige ligestilling.

Derfor er det da også klart, at denne målsætning afspejler sig i den lovgivning, der siden da – helt op til midten af 60'erne – er blevet gennemført, og den administrative praksis fulgte med helt selvfølgeligt, alt sigtende mod det mål: *Ligestillingen*.

Det er da også først efter G60's arbejde, altså fra 1964, at man blev klar

over, at ønsket om ligestilling ikke lod sig realisere i praksis. Men ligestillingstanken var så stærk, at vi, til trods for denne opdagelse, alligevel så sent som i året 1967 oplevede, at den officielle danske politik forsøgte at gennemføre en skolelov, som i det store og hele var en kalkering af den danske lov. Forslagets placering af det grønlandske sprog blev i hvert tilfælde den anledning, som fik de første spæde stemmer frem i politisk sammenhæng om at tage mere hensyn til grønlændernes egne forudsætninger. Interesserede kan læse mere herom i min bog: *Grønlandske Paradokser* side 43. Det var først ved denne tid og i begyndelsen af 70'erne, man begyndte at betragte den grønlandske politik i et andet perspektiv. Derfor er det, historisk set, helt rigtigt, når Gulløv og Keld Hansen siger, at debatten om hjemmestyre må ses som en reaktion mod den (da) førte politik. Det var i hvert fald *det*, som nogen af os følte, da vi begyndte at tale om at grønlandisere den grønlandske politik.

Og nu korrektionerne :

Gulløv og Keld Hansen har derimod ikke ret i, at jeg i januar 1973 nedsatte hjemmestyreudvalget som følge af Moses Olsen's tale i Folketinget i efteråret 1972, umiddelbart efter EF-afstemningen. For at undgå historisk forfalskning er det mig meget magtpåliggende at understrege, at forberedelserne til hjemmestyreudvalgets nedsættelse blev gjort længe før dette tidspunkt. En direkte anledning til udvalgets nedsættelse var Landsrådets behandling af spørgsmålet efter forslag fra Jonathan Motfeldt. Om de nærmere omstændigheder i denne sags udvikling, henviser jeg til side 60 i min

ovenævnte bog. Hjemmestyreudvalget var blevet nedsat uden at Moses Olsen holdt nogen tale, men det var rart for os alle, som var involveret i denne sag, at også han gik ind for tanken.

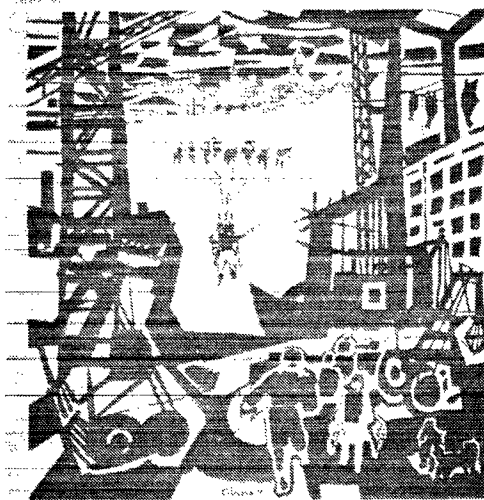
— — —

Den ordrige Angmalortoq Olsen har i samme temanummer gjort os delagtige i sine „Betragtninger om hjemmestyre med specielt henblik på erhvervslivet“. På side 195 skriver AO bl. a. følgende: Indførelsen af det kommunale selvstyre i Grønland er nok det mest effektive, der hidtil er gjort for at trække tænderne ud på det kommende hjemmestyre, undfanget som en „rævekage“ af en venstrepolitiker og gennemført af en naiv grønlandsk, socialdemokratisk minister . . .“

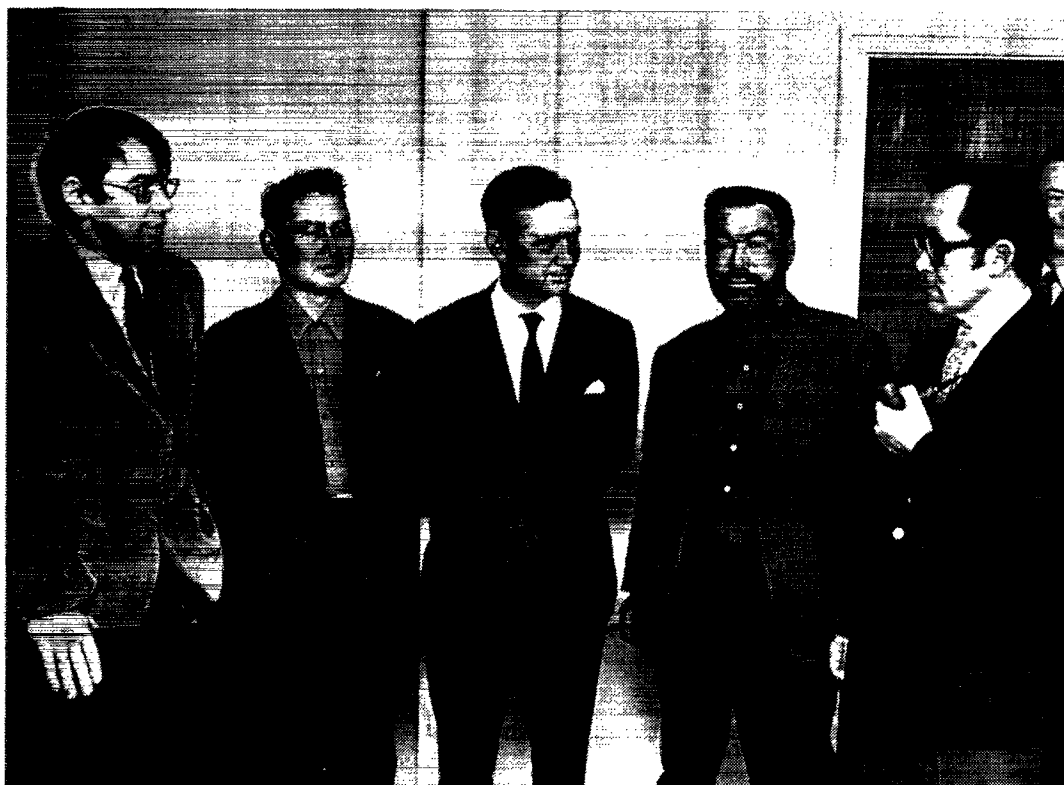
Når man ser bort fra AO's banalitet om, at en venstrepolitiker absolut skal være den, som laver „rævekager“, ham med ræven bag øret, så er en sådan udtalelse enten ment meget ondsksfuldt eller er udtryk for den totale uvidenhed om tingenes rette sammenhæng. Selvfølgelig kan det også være begge dele. I alle tilfælde er en udtalelse af denne art en slem omgang manipulation med læserne. Tanken om at indføre kommunalt selvstyre i Grønland er ikke nogen „rævekage.“ Det var et længe næret ønske blandt grønlandske politikere op igennem 1960'erne. Udvalget blev ikke undfanget som en rævekage af nogen venstrepolitiker. Det blev nedsat af en radikal grønlandsminister, A. C. Normann, den 14. oktober 1970 med folketingsmand Holger Hansen som formand. Denne havde som sit partis repræsentant i Grønlandsrådet interesseret sig stærkt for denne sag. Udvalgets betænkning

Knud Hertling Grønlandske paradokser

Træk af Grønlands politiske udvikling
fra 2. verdenskrig til i dag

forelå den 19. november 1973, 11 dage efter et nyt folketingsvalg var udskrevet. Da var vi i gang med valgkampen. Valget fandt sted den 4. december s.å. Dette valg medførte som bekendt, at den „smalle“ venstregering blev dannet. Regeringen trådte til den 19. december, og Holger Hansen blev den nye Minister for Grønland. De første skridt til gennemførelsen af det kommunale selvstyre blev gjort godt 1 år efter, fra 1. januar 1975, lige før Holger Hansen gik af som minister efter et nyt folketingsvalg. Afløseren for Holger Hansen som grønlandsminister blev som bekendt so-

Knud Hertling som nyudnævnt grønlandsminister med Moses Olsen, Nikolaj Carlsen, Jørgen Olsen og Lars Chemnitz.

Fot.: Nordfoto.

cialdemokraten Jørgen Peder Hansen. Hvad Angmalortoq Olsen anfører herom i sin artikkel, er således helt igennem forkert.

Det hører dog med til historien, at departementschef E. Hesselbjerg, da vi i løbet af efteråret 1972 for alvor begyndte at tale om nedsættelse af et egentligt hjemmestyreudvalg, frarådede dette, idet han mente, at problemerne kunne

løses af det siddende Byrde- og Opgavefordelingsudvalg. Jeg var ikke enig med departementschefen i dette synspunkt, og resultatet blev da også, at jeg nedsatte hjemmestyreudvalget d. 10. januar 1973, og dette *til trods for* advarslen. Det turde være det modsatte af, hvad Angmalortoq Olsen skriver.

1. marts 1979.

Knud Hertling.